YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

18 päivänä toukokuuta 2006 *

Asiassa C-397/03 P,

jossa on kyse yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 56 artiklan nojalla 19.9.2003 tehdystä valituksesta,

Archer Daniels Midland Co., kotipaikka Decatur (Yhdysvallat), ja

Archer Daniels Midland Ingredients Ltd, kotipaikka Erith (Yhdistynyt kuningaskunta),

edustajinaan Rechtsanwalt C. O. Lenz, solicitor E. Batchelor, solicitor L. Martin Alegi ja solicitor M. Garcia, prosessiosoite Luxemburgissa,

valittajina,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

ja jossa vastapuolena on

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään R. Lyal, avustajanaan J. Flynn, QC, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. Jann sekä tuomarit K. Schiemann, N. Colneric (esittelevä tuomari), E. Juhász ja E. Levits,

julkisasiamies: A. Tizzano,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 18.11.2004 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 7.6.2005 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Archer Daniels Midland Co. (jäljempänä ADM Company) ja sen eurooppalainen tytäryhtiö Archer Daniels Midland Ingredients Ltd (jäljempänä ADM Ingredients) vaativat valituksessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-224/00, Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients vastaan komissio, 9.7.2003 antaman tuomion (Kok. 2003, s. II-2597; jäljempänä valituksenalainen tuomio) kumoamista siltä osin kuin siinä hylättiin niiden kanne, jossa vaadittiin EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan soveltamisesta (Asia COMP/36.545/F3 – aminohapot) 7 päivänä kesäkuuta 2000 tehdyn komission päätöksen 2001/418/EY (EYVL 2001, L 152, s. 24; jäljempänä riidanalainen päätös) osittaista kumoamista.

2 Valituksenalaisessa tuomiossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin alensi ADM Companylle ja ADM Ingredientsille yhteisvastuullisesti määrätyn sakon määrää ja hylkäsi riidanalaisesta päätöksestä nostetut kumoamiskanteet olennaisilta osiltaan.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 7 artiklan otsikkona on "Ei rangaistusta ilman lakia", ja tämän artiklan 1 kappaleessa määrätään seuraavaa:

"Ketään ei ole [pidettävä] syypäänä rikokseen sellaisen teon tai laiminlyönnin perusteella, joka ei ollut tekohetkellä kansallisen lainsäädännön tai kansainvälisen oikeuden mukaan rikos. Rikoksen tekohetkellä sovellettavissa ollutta rangaistusta ankarampaa rangaistusta ei saa määrätä."

4 Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemännen lisäpöytäkirjan 4 artiklan otsikkona on "Kielto syyttää tai rangaista kahdesti", ja siinä määrätään seuraavaa:

"1. Ketään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti.

– –

3. Tästä artiklasta ei saa poiketa yleissopimuksen 15 artiklan perusteella."

5 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen [81] ja [82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204) 15 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille sakon, joka on vähintään 1 000 ja enintään 1 000 000 laskentayksikköä taikka tätä suurempi

mutta enintään 10 prosenttia kunkin rikkomukseen osallisen yrityksen edellisen tilikauden liikevaihdosta, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta:

a) rikkovat perustamissopimuksen [81] artiklan 1 kohtaa tai [82] artiklaa; – –

– –

Sakon suuruutta määrättäessä on otettava huomioon rikkomuksen vakavuuden lisäksi sen kesto."

6 Komission tiedonannossa, jonka otsikkona on "Suuntaviivat asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa" (EYVL 1998, C 9, s. 3; jäljempänä suuntaviivat), todetaan muun muassa seuraavaa:

"Suuntaviivoissa esitettyjen periaatteiden tarkoituksena on varmistaa komission päätösten avoimuus ja objektiivisuus suhteessa yrityksiin kuin myös yhteisöjen tuomioistuimeen; samalla vahvistetaan lainsäätäjän komissiolle jättämä liikkumavara harkintavallalle, jonka perusteella komissio voi määrätä sakoksi enintään 10 prosenttia yrityksen kokonaisliikevaihdosta. Tätä liikkumavaraa on kuitenkin sovellettava yhtenäisen ja syrjimättömän politiikan linjan mukaisesti, joka vastaa kilpailusääntöjen rikkomisen estämiselle asetettuja tavoitteita.

Sakon uusi laskutapa perustuu tästedes jäljempänä esitettyyn kaavaan, joka pohjautuu perusmäärään, jota korotetaan raskauttavien olosuhteiden perusteella ja alennetaan lieventävien olosuhteiden perusteella."

7 Suuntaviivojen 1 kohdan A alakohdan neljännessä ja kuudennessa alakohdassa todetaan seuraavaa:

"Lisäksi on tarpeen ottaa huomioon se todellinen taloudellinen kapasiteetti, joka on muille talouden toimijoille ja erityisesti kuluttajille vahinkoa aiheuttaviin rikkomuksiin syyllistyneill[ä], ja määrittää sakon määrä tasolle, joka on riittävän varoittava.

– –

Jos rikkomukseen syyllistyy useita yrityksiä (esimerkiksi kartellit), voi tietyissä tapauksissa olla tarpeen vaihdella kussakin edellä mainitussa luokassa määritettyjä määriä, jotta voitaisiin ottaa huomioon rikkomusten tapauskohtainen painoarvo ja siten kunkin yrityksen rikkomisen todellinen vaikutus kilpailuun erityisesti, kun samanlaisiin rikkomuksiin syyllistyneet yritykset ovat huomattavan erikokoisia."

Tosiseikat

8 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsittelemän kanteen taustalla olevat tosiseikat esitetään valituksenalaisessa tuomiossa seuraavasti:

"1 Kantajat [ADM Company] ja sen eurooppalainen tytäryhtiö [ADM Ingredients] harjoittavat vilja- ja öljykasvien jalostusta. Ne tulivat lysiinimarkkinoille vuonna 1991.

2 Lysiini on tärkein eläinten ruokinnassa ravintoaineena käytetty aminohappo. Synteettistä lysiiniä käytetään lisäaineena ravinnossa, joka ei sisällä riittävästi luonnonlysiiniä, esimerkiksi viljakasveissa, jotta ravitsemustieteilijät kykenisivät suunnittelemaan eläinten ravitsemustarpeita vastaavia valkuaisainepohjaisia ruokavalioita. Ravinto, johon lisätään synteettistä lysiiniä, voi myös korvata ravinnon, joka sisältää riittävän määrän luonnonlysiiniä, kuten soija.

3 Federal Bureau of Investigationin (jäljempänä FBI) vuonna 1995 Yhdysvalloissa tekemän salaisen tutkimuksen päätteeksi tehtiin tarkastuksia useiden lysiinimarkkinoilla toimivien yritysten tiloissa. Elo- ja lokakuussa 1996 Yhdysvaltain viranomaiset väittivät ADM Companyn sekä Kyowa Hakko Kogyo Co. Ltd:n (jäljempänä Kyowa), Sewon Corp. Ltd:n, Cheil Jedang Corp:n (jäljempänä Cheil) ja Ajinomoto Co. Inc:n muodostaneen yhteistoimintajärjestelyn, jonka yhteydessä ne vahvistivat lysiinin hinnat ja jakoivat keskenään tämän tuotteen myyntikiintiöt kesäkuun 1992 ja kesäkuun 1995 välisenä aikana. Asiaa käsitellyt tuomioistuin määräsi Yhdysvaltain oikeusministeriön kanssa tehtyjen sopimusten perusteella näille yrityksille sakkoja, eli 10 miljoonan Yhdysvaltain dollarin (USD) suuruisen sakon Kyowa Hakko Kogyolle ja Ajinomotolle, 70 miljoonan USD:n suuruisen sakon ADM Companylle ja 1,25 miljoonan USD:n suuruisen sakon Cheilille. Sewon Corp:lle määrätty sakko oli tämän antamien tietojen mukaan 328 000 USD. Lisäksi kolme ADM Companyn johtajaa tuomittiin vankeusrangaistuksiin ja sakkoihin heidän osuudestaan yhteistoimintajärjestelyssä.

4 Ajinomoto ehdotti heinäkuussa 1996 sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon

96/C 207/04 (EYVL 1996, C 207, s. 4; jäljempänä yhteistyötiedonanto) perusteella komissiolle yhteistyötä, jotta tämä voisi näyttää toteen kartellin olemassaolon lysiinimarkkinoilla ja sen vaikutukset Euroopan talousalueella (ETA).

5 Komissio teki 11. ja 12.6.1997 tarkastuksia ADM Companyn ja Kyowa Hokko Europe GmbH:n Euroopassa sijaitsevissa yhtiöissä – – neuvoston asetuksen N:o 17 – – 14 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Näiden tarkastusten jälkeen Kyowa Hakko Kogyo ja Kyowa Hakko Europe ilmaisivat halunsa tehdä yhteistyötä komission kanssa ja toimittivat sille tiettyjä tietoja, jotka koskivat muun muassa lysiinintuottajien pitämien kokousten aikajärjestystä.

6 Komissio osoitti 28.7.1997 asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla ADM Companylle ja ADM Ingredientsille, Sewon Corp:lle ja sen eurooppalaiselle tytäryhtiölle Sewon Europe GmbH:lle (jäljempänä yhdessä Sewon) sekä Cheilille tietopyynnöt, jotka koskivat niiden käyttäytymistä aminohappomarkkinoilla ja näissä pyynnöissä yksilöityjä kartellin kokouksia. Sen jälkeen kun komissio oli muistuttanut 14.10.1997 päivätyssä kirjeessään ADM Ingredientsille ja ADM Companylle siitä, että nämä eivät olleet vastanneet pyyntöihin, ADM Ingredients vastasi lysiinimarkkinoita koskeneeseen komission pyyntöön. ADM Company ei vastannut lainkaan.

7 Komissio osoitti saamiensa tietojen perusteella 30.10.1998 väitetiedoksiannon kantajille ja muille asianomaisille yrityksille, eli ADM Companylle ja ADM Ingredientsille (jäljempänä yhdessä ADM), Ajinomotolle ja sen eurooppalaiselle tytäryhtiölle Eurolysine SA:lle (jäljempänä yhdessä Ajinomoto), Kyowa Hakko Kogyolle ja sen eurooppalaiselle tytäryhtiölle Kyowa Hakko Europelle (jäljempänä yhdessä Kyowa), Daesang Corp:lle (aikaisemmin Sewon Corp.) ja sen eurooppalaiselle tytäryhtiölle Sewon Europelle ja Cheilille, koska se katsoi niiden rikkoneen EY 81 artiklan 1 kohtaa ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (jäljempänä ETA-sopimus) 53 artiklan 1 kohtaa. Väitetiedoksiannossaan komissio katsoi näiden yritysten vahvistaneen lysiinin hinnat ETA:ssa sekä näitä markkinoita koskevat myyntikiintiöt sekä vaihtaneen myyntimääriään

koskeneita tietoja syyskuusta 1990 (Ajinomoto, Kyowa ja Sewon), maaliskuusta 1991 (Cheil) ja kesäkuusta 1992 (ADM) lähtien kesäkuuhun 1995 saakka. Saatuaan tämän väitetiedoksiannon kantajat ilmoittivat komissiolle, etteivät ne kiistäisi esitettyjen seikkojen paikkansapitävyyttä.

8 Sen jälkeen kun asianomaisia yrityksiä oli kuultu 1.3.1999 pidetyssä kuulemistilaisuudessa, komissio lähetti niille 17.8.1999 täydentävän väitetiedoksiannon, joka koski yhteistoimintajärjestelyn kestoa ja jonka mukaan Ajinomoto, Kyowa ja Sewon olivat osallistuneet järjestelyyn ainakin kesäkuusta 1990 lähtien, Cheil ainakin vuoden 1991 alusta lähtien ja kantajat 23.6.1992 lähtien. Kantajat vastasivat tähän täydentävään väitetiedoksiantoon 6.10.1999 vahvistaen, että ne eivät kiistäisi huomioon otettujen seikkojen paikkansapitävyyttä.

9 Komissio teki menettelyn päätteeksi [riidanalaisen päätöksen]. Päätös annettiin kantajille tiedoksi 16.6.2000 päivätyllä kirjeellä.

10 Päätös sisältää seuraavat määräykset:

'1 artikla

[ADM Company] ja sen eurooppalainen tytäryhtiö [ADM Ingredients], Ajinomoto Company, Incorporated ja sen eurooppalainen tytäryhtiö Eurolysine SA, Kyowa Hakko Kogyo Company Limited ja sen eurooppalainen tytäryhtiö Kyowa Hakko Europe GmbH, Daesang Corp. ja sen eurooppalainen tytäryhtiö

Sewon Europe GmbH sekä [Cheil], ovat rikkoneet EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohtaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohtaa osallistumalla synteettisen lysiinin hintoja, myyntimääriä ja myyntimääriä koskevien yksittäisten tietojen vaihtoa koskeviin sopimuksiin, jotka kattavat koko Euroopan talousalueen.

Rikkominen on kestänyt:

a) [ADM Companyn] ja [ADM Ingredientsin] tapauksessa 23 päivästä kesäkuuta 1992 alkaen 27 päivään kesäkuuta 1995,

b) Ajinomoto Company, Incorporatedin ja Eurolysine SA:n tapauksessa ainakin heinäkuusta 1990 alkaen 27 päivään kesäkuuta 1995,

– –

2 artikla

Edellä 1 artiklassa mainituille yrityksille määrätään seuraavat sakot artiklassa todetusta rikkomisesta:

a) [ADM Companylle] ja [ADM Ingredientsille] 47 300 000 euron sakko, jonka maksamisesta ne vastaavat yhteisvastuullisesti;

b) Ajinomoto Company Incorporatedille ja Eurolysine SA:lle 28 300 000 euron sakko, jonka maksamisesta ne vastaavat yhteisvastuullisesti;

_ _'

11 Sakkojen määrää laskiessaan komissio sovelsi päätöksessä menetelmää, joka on esitetty suuntaviivoissa sekä yhteistyötiedonannossa.

12 Sakon perusmäärä yksilöitiin ensin kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston perusteella ADM:n osalta 39 miljoonaksi euroksi. Sakon perusmääräksi vahvistettiin 42 miljoonaa euroa Ajinomoton, 21 miljoonaa euroa Kyowan, 19,5 miljoonaa euroa Cheilin ja 21 miljoonaa euroa Sewonin osalta ([riidanalaisen] päätöksen 314 perustelukappale).

13 Vahvistaessaan sakkojen laskentapohjan kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden perusteella komissio totesi aluksi, että asianomaiset yritykset olivat syyllistyneet erittäin vakavaan kilpailusääntöjen rikkomiseen, kun otetaan huomioon sen luonne, sen konkreettiset vaikutukset ETA:n lysiinimarkkinoihin ja asianomaisten maantieteellisten markkinoiden laajuus. Tämän jälkeen se arvioi kilpailusääntöjen rikkomisen viimeisen vuoden kokonaisliikevaihtojen perusteella, että rikkomiseen osallistuneiden yritysten kokoerot olivat erittäin suuret, joten se kohteli niitä eri tavoin. Näin ollen sakon laskentapohjaksi

vahvistettiin 30 miljoonaa euroa ADM:n ja Ajinomoton osalta ja 15 miljoonaa euroa Kyowan, Cheilin ja Sewonin osalta ([riidanalaisen] päätöksen 305 perustelukappale).

14 Jotta kunkin yrityksen kilpailusääntöjen rikkomisen kesto voitaisiin ottaa huomioon ja sakon perusmäärä kyettäisiin vahvistamaan niille kaikille, tällä tavoin määritettyä laskentapohjaa korotettiin 10 prosenttia vuotta kohden eli ADM:n ja Cheilin osalta 30 prosenttia ja Ajinomoton, Kyowan ja Sewonin osalta 40 prosenttia ([riidanalaisen] päätöksen 313 perustelukappale).

15 Toiseksi ADM:lle ja Ajinomotolle määrättyjen sakkojen perusmäärää korotettiin raskauttavien olosuhteiden vuoksi 50 prosenttia eli 19,5 miljoonalla eurolla ADM:n osalta ja 21 miljoonalla eurolla Ajinomoton osalta sillä perusteella, että näillä yrityksillä oli ollut johtava rooli kilpailusääntöjen rikkomisessa ([riidanalaisen] päätöksen 356 perustelukappale).

16 Kolmanneksi komissio alensi lieventävien olosuhteiden perusteella Sewonille kilpailusääntöjen rikkomisen keston vuoksi määrättyä lisäsakkoa 20 prosenttia sen vuoksi, että kyseinen yritys oli toiminut yhteistoimintajärjestelyssä passiivisesti vuoden 1995 alusta lähtien ([riidanalaisen] päätöksen 365 perustelukappale). Lisäksi komissio alensi kunkin asianomaisen yrityksen sakkojen perusmäärää 10 prosenttia sillä perusteella, että nämä kaikki olivat lopettaneet kilpailusääntöjen rikkomisen heti viranomaisten puututtua ensi kertaa asiaan ([riidanalaisen] päätöksen 384 perustelukappale).

17 Neljänneksi komissio alensi sakkojen määrää 'merkittävästi' yhteistyötiedonannon D jaksossa tarkoitetulla tavalla. Tällä perusteella komissio alensi Ajinomoton ja Sewonin sakkoa 50 prosenttia siitä, mitä niille olisi määrätty, jos ne eivät olisi osallistuneet yhteistyöhön, Kyowalle ja Cheilille määrättyä

sakkoa 30 prosenttia ja ADM:lle määrättyä sakkoa 10 prosenttia ([riidanalaisen] päätöksen 431, 432 ja 435 perustelukappale)."

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostettu kanne ja valituksenalainen tuomio

9 Valittajat nostivat 25.8.2000 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa kanteen riidanalaisesta päätöksestä.

10 Ne vaativat kanteessaan tämän päätöksen, jossa niille määrätään sakko, kumoamista tai siinä määrätyn sakon määrän alentamista.

11 Valituksenalaisessa tuomiossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– vahvisti kantajille yhteisvastuullisesti maksettavaksi määrätyn sakon suuruudeksi 43 875 000 euroa

– hylkäsi kanteen muilta osin

– velvoitti kantajat vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan sekä korvaamaan kolme neljännestä komissiolle aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista ja velvoitti komission vastaamaan yhdestä neljänneksestä omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Asianosaisten vaatimukset yhteisöjen tuomioistuimessa

12 Valittajat vaativat, että yhteisöjen tuomioistuin

– kumoaa valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi niiden riidanalaisesta päätöksestä nostaman kanteen

– kumoaa riidanalaisen päätöksen 2 artiklan siltä osin kuin se koskee ADM:ää

– toiseen luetelmakohtaan liittyen toissijaisesti muuttaa riidanalaisen päätöksen 2 artiklaa ADM:lle määrätyn sakon alentamiseksi tai kumoamiseksi

– toiseen ja kolmanteen luetelmakohtaan liittyen toissijaisesti palauttaa asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen, jotta se lausuisi asiasta oikeuskysymyksen osalta yhteisöjen tuomioistuimen tuomion mukaisesti

– joka tapauksessa velvoittaa komission vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan sekä korvaamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja yhteisöjen tuomioistuimessa käydyistä oikeudenkäyntimenettelyistä aiheutuneet ADM:n oikeudenkäyntikulut.

13 Komissio vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa valittajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Valitusperusteet

14 Valituksensa tueksi valittajat esittävät seuraavat valitusperusteet:

– taannehtivuuskiellon periaatetta on loukattu, kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vahvisti komission suuntaviivojen taannehtivan soveltamisen

– yhdenvertaisuusperiaatetta on loukattu

– kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vahvisti komission kilpailusääntöjen samanaikaisiin rikkomisiin sovelletun sakkojen laskentatavan osalta harjoittaman syrjinnän sen mukaan, oliko komissio tehnyt päätöksensä ennen suuntaviivojen julkaisemista vai sen jälkeen

– kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vahvisti ADM:lle määrätyn sakon perusmääräksi saman määrän kuin Ajinomotolle määrättävän sakon perusmääräksi, vaikka Ajinomoton markkinaosuus ETA:ssa on lähes kaksinkertainen ADM:n markkinaosuuteen verrattuna;

– ne bis in idem -periaatetta on loukattu, kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, ettei komission tarvinnut vähentää tai ottaa huomioon ADM:n samojen tekojen osalta muille viranomaisille maksamia sakkoja

– perusteluvelvollisuutta on laiminlyöty

– kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, ettei komission tarvinnut ottaa huomioon ADM:n kolmansissa valtioissa maksamia sakkoja, vaikka komission määräämä sakko pohjautuu ADM:n maailmanlaajuiseen liikevaihtoon ja vaikka ADM:lle on tämän vuoksi määrätty sakkoja sen liikevaihdon perusteella, joka on toteutunut niissä valtioissa, joissa se on jo velvoitettu maksamaan sakkoja

– kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että sakko on kohtuullinen huolimatta siitä, että komissio laiminlöi velvollisuutensa ottaa huomioon ADM:n lysiiniä koskevan liikevaihdon ETA:ssa

– todisteet on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että komissio oli osoittanut taloudellisten vaikutusten olemassaolon, vaikka näissä todisteissa ei analysoida hintatasoa tilanteessa, jossa kartellia ei olisi toteutettu, eikä niistä näin ollen ilmene, että hinnat olivat korkeammat kuin ne olisivat olleet muussa tilanteessa

– periaatetta, jonka mukaan komission on noudatettava itselleen asettamiaan sääntöjä, on loukattu, kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on hyväksynyt sen, että komissio on toiminut suuntaviivojen vastaisesti

– suhteellisuusperiaatetta, sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ovat sitä tulkinneet ja jonka mukaan sakkojen on oltava tietyssä suhteessa merkitykselliseen liikevaihtoon, on loukattu.

Valitus

Ensimmäinen valitusperuste, jonka mukaan taannehtivuuskiellon periaatetta on loukattu

15 Ensimmäisessä valitusperusteessaan valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 39–61 kohdassa loukannut taannehtivuuskiellon periaatetta, kun se vahvisti komission suuntaviivojen taannehtivan soveltamisen.

16 Valittajat väittävät, että jos aiempaa päätöskäytäntöä olisi noudatettu, sakko olisi ollut määrältään pienempi kuin suuntaviivojen mukaan määritetty sakko.

17 Valituksenalaisessa tuomiossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi tämän väitteen samoilla perusteilla kuin joita se käytti tuomioissa, joita koski yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, Dansk Rørindustri ym. vastaan komissio, 28.6.2005 antama tuomio (Kok. 2005, s. I-5425).

18 Viimeksi mainitun tuomion 202–206 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin tiivisti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustelut seuraavasti:

"202 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi aluksi oikeutetusti, että rikoslakien taannehtivuuskiellon periaate, jota on EIOS:n 7 artiklassa pidetty perusoikeutena, muodostaa yhteisön oikeuden yleisen periaatteen, jota on kunnioitettava, kun kilpailusääntöjen rikkomisesta määrätään sakkoja, ja että tämä periaate edellyttää, että teosta määrätyt seuraamukset vastaavat rikkomisen toteuttamishetkellä lainsäädännössä säädettyjä seuraamuksia.

203 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tämän jälkeen, että suuntaviivat eivät ylitä sitä oikeudellista perustaa, jolla säännellään sakkojen määrän vahvistamista ja joka on määritelty asetuksen N:o 17 15 artiklassa ennen rikkomisten toteuttamisajankohtaa.

204 Suuntaviivoissa mainittu sakkojen laskentatapa perustuu edelleen kyseisessä säännöksessä mainittuihin periaatteisin, koska laskeminen perustuu yhä rikkomisen vakavuuteen ja kestoon ja koska sakon määrä ei voi ylittää enimmäismäärää, joka on 10 prosenttia kokonaisliikevaihdosta.

205 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan suuntaviivoilla ei näin ollen muuteta seuraamuksia koskevaa oikeudellista perustaa, joka määritellään edelleen yksinomaan asetuksessa N:o 17. Komission aiempi päätöskäytäntö ei ole osa tätä oikeudellista perustaa.

206 Lopuksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan sakkoja ei koroteta taannehtivasti, vaikka suuntaviivat voivat joissain tapauksissa

aiheuttaa sakkojen korottamisen. Tämä johtuu sakkojen määrän vahvistamista koskevasta harkintavallasta, joka komissiolla on asetuksen N:o 17 nojalla. Komissio voi näin ollen milloin hyvänsä korottaa sakkojen tasoa kilpailupolitiikkansa tarpeiden mukaan sillä edellytyksellä, että se pysyy asetuksessa N:o 17 ilmoitetuissa rajoissa, kuten tämän tuomion 169 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee."

19 Kuten yhteisöjen tuomioistuin totesi edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Dansk Rørindustri ym. vastaan komissio antamansa tuomion 207 ja 208 kohdassa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen se olettama on virheellinen, jonka mukaan suuntaviivat eivät ole osa sakkojen määrän määrittämisen oikeudellista perustaa, jonka muodostaa yksinomaan asetuksen N:o 17 15 artikla, jolloin suuntaviivojen soveltaminen ennen niiden antamista toteutettuihin rikkomisiin ei voi loukata taannehtivuuskiellon periaatetta.

20 Seuraamuskäytännön, tässä tapauksessa komission sakkoja koskevan yleisen kilpailupolitiikan, muuttamisella voi olla seurauksia taannehtivuuskiellon periaatteen kannalta, varsinkin jos se toteutetaan antamalla suuntaviivojen kaltaisia käytännesääntöjä (em. yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 222 kohta).

21 Yhteisön kilpailusääntöjen tehokas soveltaminen edellyttää kuitenkin sitä, että komissio voi milloin tahansa mukauttaa sakkojen tasoa tämän politiikan tarpeita vastaavaksi (yhdistetyt asiat 100/80–103/80, Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomio 7.6.1983, Kok. 1983, s. 1825, Kok. Ep. VII, s. 133, 109 kohta ja em. yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 227 kohta).

22 Tästä seuraa, että sellaiseen hallinnolliseen menettelyyn osallistuvat yritykset, jonka päätteeksi voidaan määrätä sakkoja, eivät voi saavuttaa perusteltua luottamusta siihen, ettei komissio ylitä aiemmin käytettyä sakkojen tasoa, eikä sakkojen laskentatapaan (em. yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 228 kohta).

23 Tämän vuoksi käsiteltävänä olevassa asiassa kyseessä olevien yritysten on otettava huomioon se mahdollisuus, että komissio päättää minä hetkenä hyvänsä korottaa sakkojen tasoa aiemmin soveltamastaan tasosta (em. yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 229 kohta).

24 Tämä ei päde ainoastaan silloin, kun komissio korottaa sakkojen tasoa korottamalla sakkoja yksittäistapauksissa, vaan myös silloin, kun tämä korotus toteutetaan soveltamalla yksittäistapauksiin suuntaviivojen kaltaisia yleisesti sovellettavia käytännesääntöjä (em. yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 230 kohta).

25 Kuten yhdistetyissä asioissa Dansk Rørindustri ym. vastaan komissio, tästä on pääteltävä, että suuntaviivat ja erityisesti niiden sisältämä sakkojen uusi laskentatapa, jos oletetaan, että niillä korotettiin määrättävien sakkojen tasoa, olivat kohtuullisesti valittajien kaltaisten yritysten ennakoitavissa kyseessä olevien rikkomisten toteuttamishetkellä ja että kun komissio on soveltanut riidanalaisessa päätöksessä suuntaviivoja kilpailusääntöjen rikkomisiin, jotka on toteutettu ennen kuin suuntaviivat oli annettu, se ei ole loukannut taannehtivuuskiellon periaatetta (em. yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 231 ja 232 kohta).

26 Tämän vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tehnyt oikeudellista virhettä, kun se on hylännyt kumoamisperusteen, jonka mukaan taannehtivuuskiellon periaatetta on loukattu.

27 Edellä esitetyn perusteella ensimmäinen valitusperuste on hylättävä.

Toinen valitusperuste, jonka mukaan yhdenvertaisuusperiaatetta on loukattu

28 Valittajien toinen valitusperuste jakautuu kahteen osaan. ADM väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on loukannut yhdenvertaisuusperiaatetta yhtäältä, kun se vahvisti komission kilpailusääntöjen samanaikaisiin rikkomisiin sovelletun sakkojen laskentatavan osalta harjoittaman syrjinnän sen mukaan, oliko komissio tehnyt päätöksensä ennen suuntaviivojen julkaisemista vai sen jälkeen (valituksenalaisen tuomion 69–75 kohta), ja toisaalta, kun se vahvisti ADM:lle määrätyn sakon perusmääräksi saman määrän kuin Ajinomotolle määrättävän sakon perusmääräksi, vaikka Ajinomoton markkinaosuus ETA:ssa on lähes kaksinkertainen ADM:n markkinaosuuteen verrattuna (valituksenalaisen tuomion 207 ja 211–214 kohta).

29 Toisen valitusperusteen ensimmäinen osa liittyy läheisesti ensimmäiseen valitusperusteeseen siltä osin kuin väitetty syrjivä kohtelu johtuu siitä, että suuntaviivoja on alettu soveltaa tietystä päivästä lähtien.

30 Kuten tämän tuomion 21 kohdassa todetaan, komissio voi milloin tahansa korottaa sakkojen tasoa aiemmin sovellettuun sakkojen tasoon verrattuna.

31 Tästä syystä yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Musique Diffusion française ym. vastaan komissio antamansa tuomion 110 kohdassa hylännyt kanneperusteen, jonka mukaan komission käyttämä menetelmä on syrjivä, koska tämän asian tosiseikat olivat tulleet ilmi samaan aikaan kuin muihin sellaisiin menettelyihin liittyvät tosiseikat, joissa komissio oli antanut päätöksen ennen käsiteltävänä olevan päätöksen antamista ja joissa se oli soveltanut selvästi pienempiä sakkoja.

32 Näin ollen toisen valitusperusteen ensimmäistä osaa ei voida hyväksyä.

33 Saman valitusperusteen toisessa osassa valittajien väitteet perustuvat olettamaan, jonka mukaan, kun useat yritykset ovat osallistuneet samaan kilpailusääntöjen rikkomiseen, sakon perusmäärät voivat erota toisistaan ainoastaan kyseessä olevan tuotteen myynnistä ETA:ssa saadun liikevaihdon perusteella. Tämä olettama on virheellinen.

34 Kuten edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Dansk Rørindustri ym. vastaan komissio annetun tuomion 243–312 kohdasta seuraa, erisuuruisten sakon perusmäärien käyttäminen muiden kriteerien kuin relevantin liikevaihdon perusteella on sallittua.

35 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tehnyt oikeudellista virhettä, kun se on valituksenalaisen tuomion 212 kohdassa todennut sen asiana olevien tosiseikkoja koskevien toteamusten perusteella, että ADM:n kokonaisliikevaihdosta, joka osoittaa yrityksen koon ja taloudellisen vahvuuden, ilmenee selvästi, että ADM on kaksi kertaa suurempi yritys kuin Ajinomoto, mikä samalla korvaa sen, että sen vaikutus ETA:n lysiinimarkkinoihin on vähäisempi kuin Ajinomoton, ja selittää sen, että sakon perusmäärä vahvistetaan riittävän varoittavalle tasolle.

36 Tämän vuoksi toisen valitusperusteen toinen osa ja tämä valitusperuste kokonaisuudessaan on hylättävä.

Kolmas valitusperuste, jonka mukaan ne bis in idem -periaatteen liitännäisperiaatetta on loukattu

Asianosaisten lausumat

37 Kolmannessa valitusperusteessaan, jota on täsmennetty suullisessa käsittelyssä, valittajat väittävät, että ne bis in idem -periaatteen liitännäisperiaatetta on loukattu, kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 85–104 kohdassa, ettei komission tarvinnut vähentää tai ottaa huomioon samojen tekojen vuoksi muille viranomaisille maksettuja sakkoja.

38 Tämä valitusperuste jakautuu kolmeen osaan.

39 Valittajat väittävät aluksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen, kun se on tulkinnut liian rajoittavasti ne bis in idem -periaatetta, ja vetoavat yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 7/72, Boehringer Mannheim vastaan komissio, 14.12.1972 antamaan tuomioon (Kok. 1972, s. 1281, Kok. Ep. II, s. 59). Valittajat väittävät, että perusperiaatteisiin sisältyy ne bis in idem -periaatteen liitännäisperiaate, jossa edellytetään, että kaikki samoista teoista määrätyt sakot on otettava huomioon. Valittajien mukaan kyseessä on yhteisön oikeuden perusperiaate, joka on olemassa sopimuksista riippumatta. Valittajat väittävät, että yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa Boehringer Mannheim vastaan komissio antamassa tuomiossa oli kyse kolmannesta valtiosta, ja yhteisöjen tuomioistuin totesi, että tällaisissa asioissa sovelletaan oikeuden perusperiaatteita. Hyvän oikeudenkäytön periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen mukaista on, että myöhemmissä seuraamuksissa otetaan huomioon minkä tahansa tuomioistuimen samojen tekojen vuoksi aiemmin määräämät seuraamukset. Toimimalla muutoin aiheutettaisiin vaara siitä, että kyseessä oleville yrityksille määrättäisiin liian suuri rangaistus, ja se merkitsisi sitä, että niille määrättäisiin sakko, joka ei ole oikeassa suhteessa varoitus- ja/tai rangaistustarpeeseen nähden.

40 Tämän jälkeen valittajat väittävät, että valituksenalaisen tuomion 101 ja 102 kohdassa esitetty toteamus, jonka mukaan ne eivät ole näyttäneet toteen, että teot, jotka muodostavat sen kilpailusääntöjen rikkomisen, josta komissio on määrännyt seuraamuksen, olisivat samat kuin ne, joiden vuoksi kolmas valtio on määrännyt seuraamuksen, merkitsee todisteiden vääristelyä, yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 36 artiklan rikkomista perusteluvelvollisuuden laiminlyömisen vuoksi ja niiden puolustautumisoikeuden loukkaamista.

41 Lopuksi valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt virheen, kun se on todennut valituksenalaisen tuomion 103 kohdassa, että vaikka teot olisivat samat, oikeutta vähennykseen ei olisi, sillä ADM ei ollut näyttänyt toteen, että kolmansissa valtioissa määrätyt sakot koskivat yhteistoimintajärjestelyn soveltamistoimia tai vaikutuksia ETA:ssa, ja todennut, että nämä sakot on laskettu ADM:n Yhdysvalloissa ja Kanadassa saaman liikevaihdon perusteella. Valittajien mukaan oli tarpeen yksinomaan näyttää toteen teot, joista komissio ja kolmannet valtiot määräsivät seuraamuksia. ADM oli osoittanut, että sen teot ja kartelli, joista komissio ja kolmannet valtiot määräsivät seuraamuksia, koskivat täsmälleen samaa maailmanlaajuista kartellia.

42 Valittajien kolmannen valitusperusteen ensimmäisen osan osalta komissio katsoo, että yhteisöjen tuomioistuin ei ole edellä mainitussa asiassa Boehringer Mannheim vastaan komissio ratkaissut sitä kysymystä, onko komissiolla velvollisuus ottaa vähennyksenä huomioon seuraamus, jonka kolmannen valtion viranomaiset ovat määränneet siinä tapauksessa, että teot, jotka komissio ja kyseiset viranomaiset ovat ottaneet yritystä vastaan huomioon, ovat samat. Komissio katsoo, että on syytä katsoa, että asiassa 14/68, Wilhelm ym., 13.2.1969 annetussa tuomiossa (Kok. 1969, s. 1, Kok. Ep I, s. 377) ja edellä mainitussa asiassa Boehringer Mannheim vastaan komissio annetussa tuomiossa mainittua luonnonoikeudellista periaatetta sovelletaan ainoastaan Euroopan unionissa. Kaikkien unionin tuomioistuinten on ainakin kilpailuoikeuden osalta noudatettava yhteisöjen tuomioistuimen vakiintunutta oikeuskäytäntöä, ja näiden valtioiden ja yhteisön toimielinten toimivallat ovat päällekkäisiä. Amerikan yhdysvaltojen ja Euroopan yhteisön välillä ei ole tällaista yhteyttä tai päällekkäisyyttä.

43 Valittajien kolmannen valitusperusteen toisen osan osalta komissio väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on viitannut edellä mainitussa asiassa Boehringer Mannheim vastaan komissio annettuun tuomioon ja todennut, että yhteisön ja Yhdysvaltain viranomaiset ovat kiinnostuneita kartellin jäsenten toiminnasta kumpikin omalla alueellaan. Kyseisessä tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin erotti komission mukaan toisistaan sopimukset, joilla kartelli perustettiin, ja kartellin soveltamisen eri alueilla.

44 Kolmannen valitusperusteen kolmannen osan osalta komissio väittää, että ADM on tulkinnut valituksenalaisen tuomion 103 kohtaa virheellisesti. Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tosiasiallisesti käsitteli kysymystä siitä, koskivatko Yhdysvalloissa ja Kanadassa tehdyt päätökset samaa toimintaa kuin se, jonka osalta komissio määräsi seuraamuksia riidanalaisessa päätöksessä.

45 Komissio katsoo, että elleivät yhteisön ja Yhdysvaltojen viranomaisten toteamat teot koske samaa kohdetta ja samaa aluetta, niitä ei pidetä samoina. Komission mukaan sen ja Yhdysvaltojen viranomaisten toteamat teot eivät ole samoja, eikä ADM voi millään perusteella antaa ymmärtää, että Yhdysvaltojen viranomaiset aikoivat määrätä sille seuraamuksia sopimusten täytäntöönpanosta ETA:ssa.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

– Kolmannen valitusperusteen ensimmäinen osa

46 Kuten valittajat ovat selvittäneet suullisessa käsittelyssä, ne eivät vetoa ne bis in idem -periaatteeseen sellaisenaan. Ne eivät siis väitä, että komissio olisi ollut väärässä

aloittaessaan menettelyn tai että komissiolla ei olisi toimivaltaa määrätä sakkoa. Valittajat väittävät pikemminkin, että oikeuden perusperiaatteisiin sisältyy ne bis in idem -periaatteen liitännäisperiaate, jonka mukaan kaikki samoista teoista määrätyt sakot on otettava huomioon.

47 Tältä osin on huomautettava aluksi, että muutoksenhaun yhteydessä yhteisöjen tuomioistuin valvoo ensinnäkin sitä, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ottanut oikeudellisesti asianmukaisella tavalla huomioon kaikki ne tekijät, jotka ovat olennaisia arvioitaessa sitä, miten vakavana tiettyä toimintaa on pidettävä EY 81 artiklan ja asetuksen N:o 17 15 artiklan valossa, ja toiseksi yhteisöjen tuomioistuin tutkii, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin käsitellyt oikeudellisesti riittävällä tavalla kaikkia kantajan esittämiä väitteitä, joilla pyritään sakon poistamiseen tai alentamiseen (ks. em. yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 244 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

48 Käsiteltävänä olevassa asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 98 kohdassa todennut, että edellä mainitussa asiassa Boehringer Mannheim vastaan komissio annetun tuomion 3 kohdan sanamuodosta ilmenee, että yhteisöjen tuomioistuin ei ole ratkaissut sitä kysymystä, onko komissiolla velvollisuus ottaa vähennyksenä huomioon seuraamus, jonka kolmannen valtion viranomaiset ovat määränneet, jos teot, jotka komissio ja kyseiset viranomaiset ovat ottaneet yritystä vastaan huomioon, ovat samat, vaan että yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että se, että komission ja kolmannen valtion viranomaisten huomioon ottamat teot ovat samat, on edellä mainittua kysymystä edeltävä ehto.

49 Tältä osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tehnyt oikeudellista virhettä. Yhteisöjen tuomioistuin ei ole edellä mainitussa asiassa Boehringer Mannheim vastaan komissio antamassaan tuomiossa ratkaissut tätä kysymystä, koska ei ollut näytetty toteen, että teot, jotka yhtäältä komissio ja toisaalta Yhdysvaltojen viranomaiset ovat ottaneet yritystä vastaan huomioon, olisivat samat.

50 Tämän jälkeen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tukeutui edellä mainitussa asiassa Wilhelm ym. annetun tuomion 11 kohtaan ja totesi valituksenalaisen

tuomion 99 kohdassa, että yhteisöjen tuomioistuin on ottanut huomioon nimenomaan erityisen tilanteen, joka johtuu ensinnäkin jäsenvaltioiden kansallisten markkinoiden ja yhteismarkkinoiden tiiviistä keskinäisestä riippuvuudesta ja toisaalta siitä erityisestä tavasta, jolla yritysten välisiä järjestelyjä koskeva toimivalta samalla alueella eli yhteismarkkinoilla on jaettu yhteisön ja yhteisön jäsenvaltioiden välillä, ja hyväksyttyään sen, että asian käsittely kahteen kertaan on mahdollista, on katsonut tarpeelliseksi ottaa yleisten kohtuussyiden vuoksi huomioon ensimmäisellä päätöksellä määrätyt seuraamukset, koska on mahdollista, että tästä seuraa kahdenkertainen seuraamus.

51 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 100 kohdassa, että tällainen tilanne puuttuu selvästi nyt käsiteltävässä asiassa ja että koska ei ole vedottu nimenomaiseen sopimuksen määräykseen, jonka mukaan komissiolla olisi velvollisuus sakon määrää vahvistaessaan ottaa huomioon kolmansien maiden, kuten Yhdysvaltain tai Kanadan, viranomaisten tai tuomioistuinten samalle yritykselle samasta teosta aiemmin määräämät seuraamukset, kantajat eivät näin ollen voi pätevästi arvostella komissiota siitä, että tämä olisi tässä tapauksessa laiminlyönyt tällaisen velvoitteensa.

52 Vaikka näiden perustelujen oletettaisiin olevan virheellisiä ja kolmannen valtion viranomaisten määräämän seuraamuksen oletettaisiin olevan sellainen seikka, joka otetaan huomioon arvioitaessa asian olosuhteita sakon määrän määrittämiseksi, väite, jonka mukaan komissio ei ole ottanut huomioon kolmansissa valtioissa jo määrättyjä sakkoja, voi menestyä ainoastaan, jos yhtäältä komission sekä toisaalta Yhdysvaltojen ja Kanadan viranomaisten ADM:ää vastaan toteamat tosiseikat ovat samat.

53 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutki valituksenalaisen tuomion 101–103 kohdassa toissijaisesti, olivatko kantajat näyttäneet toteen, että tosiseikat ovat samat. Näin ollen on tutkittava kolmannen valitusperusteen muut osat, joissa viitataan näihin kohtiin.

54 Hyvän oikeudenkäytön periaatteella, johon valittajat myös vetoavat kolmannen valitusperusteen ensimmäisessä osassa, ei ole merkitystä käsiteltävänä olevassa asiassa.

– Kolmannen valitusperusteen toinen osa

55 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen sen toteamuksen osalta, jonka mukaan ei ole näytetty toteen, että komission ja Yhdysvaltojen ja Kanadan viranomaisten ADM:ää vastaan toteamat tosiseikat ovat samat, valittajat väittävät aluksi, että todisteet on otettu huomioon vääristyneellä tavalla. Ne väittävät sen, että lysiiniä ja sitruunahappoa koskevat rikkomiset ovat toisistaan erillisiä, ilmenevän selvästi sekä Yhdysvaltojen että Kanadan, joissa rikkomisia pidettiin ADM:n vastaisina erillisinä syyteperusteina, oikeusministeriön kanssa tehtyyn sopimukseen liittyvistä asiakirjoista. Valittajien mukaan näistä asiakirjoista tai mistään muustakaan ei ilmene, että kyseiset erilliset sopimukset kuuluisivat "laajempaan sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen kokonaisuuteen".

56 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei kuitenkaan katsonut, että lysiiniä ja sitruunahappoa koskevat rikkomiset eivät olisi toisistaan erillisiä. Valituksenalaisen tuomion 103 kohdan alussa se on kyllä epäillyt sitä, voidaanko lysiiniä koskevasta yhteistoimintajärjestelystä annettua tuomiota pitää sitruunahappoa koskevasta yhteistoimintajärjestelystä annetusta tuomiosta erillisenä ratkaisuna. Se kuitenkin oletti, että näin oli.

57 Siltä osin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että Yhdysvalloissa ja Kanadassa annetut tuomiot koskivat laajempaa sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen kokonaisuutta, sen ei voida väittää ottaneen todisteet huomioon vääristyneellä tavalla. Valituksenalaisen tuomion 102 kohdassa tehty viittaus "Yhdysvalloissa ja Kanadassa annet[tuihin] tuomio[ihin, jotka] koskivat laajempaa sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen kokonaisuutta" on ymmärrettävä edellä mainitussa asiassa Boehringer Mannheim vastaan komissio annetun tuomion 5 kohdan valossa, joka koskee "suurempaa asiakokonaisuutta" ja johon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittasi edeltävässä kohdassa. Tämä viittaus on näin ollen ymmärrettävä siten, että kyseiset tuomiot koskevat myös menettelytapoja sitruunahappomarkkinoilla, joita riidanalainen päätös ei koske.

58 Väite todisteiden ottamisesta huomioon vääristyneellä tavalla on näin ollen hylättävä.

59 Valittajat väittävät tämän jälkeen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi ilman perusteluja lisätodisteet, joita ne toimittivat menettelyjen samanlaisuudesta, mikä on yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 36 artiklan vastaista.

60 Tältä osin on huomautettava, että yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 36 artiklaan ja 53 artiklan ensimmäiseen kohtaan perustuva ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perusteluvelvollisuus ei velvoita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta esittämään selvitystä, jossa seurattaisiin tyhjentävästi ja kohta kohdalta kaikkia riidan asianosaisten esittämiä päätelmiä. Perustelut voivat näin ollen olla implisiittisiä, kunhan asianosaiset saavat niiden avulla selville syyt, joiden vuoksi kyseiset toimenpiteet on toteutettu, ja yhteisöjen tuomioistuimella on niiden avulla käytettävissään riittävät tiedot, jotta se kykenee harjoittamaan laillisuusvalvontaansa (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004, Kok. 2004, s. I-123, 372 kohta).

61 ADM:n toimittamien lisätodisteiden osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole laiminlyönyt perusteluvelvollisuuttaan. Sen perustelut perustuvat olettamaan, jonka mukaan sen osoittamiseksi, että todetut tosiseikat ovat samat, kantajien olisi pitänyt näyttää toteen, että Yhdysvalloissa ja Kanadassa annetuissa ratkaisuissa on tarkoitettu kartellin soveltamistoimia tai vaikutuksia, jotka ovat toteutuneet muualla kuin näissä valtioissa, ja varsinkin ETA:ssa. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, ettei tätä ole näytetty toteen, se on implisiittisesti pitänyt kantajien esittämiä lisätodisteita riittämättöminä tämän seikan suhteen.

62 Tästä seuraa, että väitettä, jonka mukaan yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 36 artiklaa on rikottu, ei voida hyväksyä.

63 Lopuksi valittajat väittävät, että koska komissio myönsi kirjelmissään ja riidanalaisessa päätöksessä ilmiselvästi, että teot, joista on määrätty seuraamuksia kolmansissa valtioissa käydyissä menettelyissä, olivat täsmälleen samat kuin ne, joita on käsitelty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt antaa niille mahdollisuus tulla kuulluksi päinvastaisen toteamuksen osalta.

64 Tältä osin on todettava, että komissio on todellakin todennut, että ETA:ssa toteutettu kilpailusääntöjen rikkominen johtui maailmanlaajuisesta kartellista. Näin tehdessään komissio ei ole kuitenkaan myöntänyt, että sen valittajia vastaan toteamat tosiseikat olisivat samat kuin Yhdysvaltojen ja Kanadan viranomaisten toteamat tosiseikat.

65 Riidanalaisen päätöksen 183 perustelukappaleesta nimittäin ilmenee, että komissio katsoo, että ADM ja muut tämän päätöksen kohteena olevat yritykset ovat rikkoneet EY 81 artiklaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklaa sopimalla ETA-alueella noudattamistaan lysiinin hinnoista, valvomalla tarjontaa ja sopimalla keskinäisistä myyntikiintiöistä sekä vaihtamalla myyntimääriään koskevia tietoja voidakseen valvoa sopimiaan myyntikiintiöitä. Saman päätöksen 311 perustelukappaleessa komissio totesi, että Yhdysvaltojen ja Kanadan viranomaisten toimittamien tietojen mukaan näiden viranomaisten tämän päätöksen kohteena oleville yrityksille määräämissä sakoissa otettiin huomioon ainoastaan tässä päätöksessä tarkastellun salaisen yhteistyön vaikutukset kyseisten valtioiden alueilla.

66 Tästä seuraa, että komission mukaan kyse oli kartellin soveltamisesta eri alueilla. Tämän vuoksi valittajat ovat voineet komission toteamusten perusteella tehokkaasti puolustaa näkemystään tältä osin.

67 Näin ollen väite, jonka mukaan kuulemisoikeutta on loukattu, on perusteeton.

– Kolmannen valitusperusteen kolmas osa

68 Valituksenalaisen tuomion 103 kohta sisältyy ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arvioon, joka liittyy siihen, ovatko todetut tosiseikat samat.

69 Tältä osin on todettava, että kun kolmannessa valtiossa määrätty seuraamus koskee ainoastaan kartellin soveltamistoimia tai vaikutuksia tämän valtion markkinoilla ja yhteisössä määrätty seuraamus ainoastaan sen soveltamistoimia tai vaikutuksia yhteismarkkinoilla, tosiseikat eivät ole samat.

70 Vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korosti valituksenalaisen tuomion 103 kohdassa, että kyseiset sakot on laskettu Yhdysvalloissa ja Kanadassa saadun liikevaihdon perusteella, se tuki tällä toteamustaan, jonka mukaan sakot olivat seuraamus sopimuksen soveltamisesta näiden valtioiden alueella eikä ETA:ssa.

71 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan ADM ei ole näyttänyt toteen, että Yhdysvalloissa ja Kanadassa määrätyt seuraamukset koskivat paitsi kyseessä olevan kartellin soveltamistoimia tai vaikutuksia näissä valtioissa myös sen soveltamistoimia tai vaikutuksia ETA:ssa.

72 Valittajien kolmannen valitusperusteen kolmannen osan yhteydessä esittämä pääasiallinen väite on näin ollen perusteeton.

73 Toissijaisesti valittajat väittävät, että komission on otettava huomioon muille viranomaisille maksetut seuraamukset, jotka on laskettu Yhdysvalloissa ja Kanadassa saadun liikevaihdon perusteella, jos – kuten käsiteltävänä olevassa asiassa – komissio ottaa huomioon valittajien lysiiniä koskevan maailmanlaajuisen liikevaihdon laskiessaan niille määrättävää sakkoa. Näin toimiessaan komissio laskee kyseisen sakon valittajien niissä valtioissa, joissa ne ovat jo maksaneet sakon, saaman liikevaihdon perusteella lisäten sen niiden ETA-markkinoilla saamaan liikevaihtoon.

74 Riidanalaisessa päätöksessä maailmanlaajuista liikevaihtoa käytettiin kuitenkin ainoastaan kyseessä olevien yritysten koon vertailemiseksi, jotta voitiin ottaa huomioon näiden yritysten tosiasiallinen mahdollisuus aiheuttaa merkittävää vahinkoa ETA:n lysiinimarkkinoilla.

75 Tämä väite on näin ollen hylättävä.

76 Koska kaikki ne väitteet ovat perusteettomia, joita valittajat ovat esittäneet sitä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemää toteamusta vastaan, etteivät ne ole näyttäneet toteen, että todetut tosiseikat ovat samat, kolmas valitusperuste on hylättävä.

Neljäs valitusperuste, jonka mukaan perusteluvelvollisuutta ei ole noudatettu

77 Neljäs valitusperuste jakautuu kahteen osaan.

78 Neljännen valitusperusteen ensimmäisessä osassa, joka koskee valituksenalaisen tuomion 85–94 kohtaa, valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on rikkonut yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 36 artiklaa, kun se on todennut, ettei komission tarvinnut ottaa huomioon niiden kolmansissa valtioissa maksamia sakkoja, vaikka komission määräämä sakko riippuu erityisesti niiden maailmanlaajuisesta liikevaihdosta, ja että tämän vuoksi valittajille on määrätty seuraamus niiden niissä valtioissa, joissa ne on jo määrätty maksamaan sakkoja, saaman liikevaihdon perusteella.

79 Neljännen valitusperusteen toisessa osassa, joka koskee valituksenalaisen tuomion 198–206 kohtaa, valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on rikkonut yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 36 artiklaa, kun se on todennut, että sakko on kohtuullinen huolimatta siitä, että komissio on laiminlyönyt velvollisuutensa ottaa huomioon näiden valittajien lysiiniä koskeva liikevaihto ETA:ssa.

80 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perusteluvelvollisuuteen sisältyvien vaatimusten osalta viitataan tämän tuomion 60 kohtaan.

81 Käsiteltävänä olevassa asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion perustelut ovat näiden kahden seikan osalta riittävät. Ensinnäkin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 85–103 kohdassa esittänyt yksityiskohtaiset perustelut toteamukselleen, jonka mukaan komission ei tarvinnut ottaa huomioon ADM:n kolmansissa valtioissa maksamia sakkoja. Toiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin esitti valituksenalaisen tuomion 198–206 kohdassa perustelunsa sille, että se hylkäsi valittajien väitteet, joiden mukaan sakko ei ollut oikeassa suhteessa niiden ETA:n lysiinimarkkinoilla saamaan liikevaihtoon.

82 Neljäs valitusperuste on näin ollen hylättävä.

Viides valitusperuste, jonka mukaan todisteita on arvioitu virheellisesti

83 Valittajat väittävät viidennessä valitusperusteessaan, joka koskee valituksenalaisen tuomion 142–171 kohtaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin otti todisteet huomioon vääristyneellä tavalla, kun se totesi, että komissio oli osoittanut taloudellisen vaikutuksen olemassaolon.

84 Tarkemmin ottaen valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vääristeli todisteita, kun se totesi, että komissio on osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, että hinnat olivat korkeammat kuin ne olisivat olleet, jos kartellia ei olisi ollut. Komission todisteista, joiden olemassaolon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 154–160 kohdassa, ilmenee valittajien mukaan ainoastaan tosiasialliset hintatasot ilman, että todennäköisiä hintatasoja tilanteessa, jossa kartellia ei olisi ollut, olisi arvioitu.

85 Tältä osin on huomautettava, että lukuun ottamatta sitä tapausta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle esitetty selvitys on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, tosiseikkojen arviointi ei ole sellainen oikeuskysymys, että se sinänsä kuuluisi yhteisöjen tuomioistuimen harjoittaman valvonnan piiriin (ks. yhdistetyt asiat C-280/99 P–C-282/99 P, Moccia Irme ym. v. komissio, tuomio 21.6.2001, Kok. 2001, s. I-4717, 78 kohta).

86 Valittajat eivät ole kuitenkaan osoittaneet, että todisteita olisi vääristelty. Niiden ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päättelystä esittämä arvostelu on perusteetonta. Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 124 kohdassa, riidanalaisen päätöksen ja valituksenalaisen tuomion sanamuodosta ilmenee, että komissio on esittänyt useita todisteita siitä, että yhteistoimintajärjestely oli nostanut hintoja, ja että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tutkinut nämä seikat tyhjentävästi. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi kantajien väitteet, joilla pyrittiin osoittamaan, ettei sovellettujen hintojen ole todistettu olleen korkeampia kuin hinnat, joita olisi sovellettu oligopolitilanteessa, jos kilpailusääntöjä ei olisi rikottu, se ei ole päätellyt todisteista mitään sellaista, mitä niistä ei ilmiselvästi ilmene.

87 Tämän vuoksi viides valitusperuste on hylättävä.

Kuudes valitusperuste, jonka mukaan periaatetta, jonka mukaan komission on noudatettava itselleen asettamiaan sääntöjä, on loukattu

88 Kuudennessa valitusperusteessa valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 191–206 kohdassa loukannut periaatetta, jonka mukaan komission on noudatettava itselleen asettamiaan sääntöjä.

89 Valittajien mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, että komissio oli ottanut huomioon ainoastaan valittajien kaikista tuoteryhmistä saaman yhteenlasketun liikevaihdon sekä lysiinin maailmanlaajuisen liikevaihdon vahvistaessaan sakon perusmäärää ja että tämän vuoksi se oli laiminlyönyt velvoitteensa ottaa huomioon merkityksellinen liikevaihto. Huolimatta siitä, että komissio ei ollut noudattanut omia suuntaviivojaan, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valittajien mukaan, että sakko oli lainmukainen, koska se ei ollut suhteellisuusperiaatteen vastainen. Valittajien mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voi pätevästi, ainakaan perustelematta, sallia sitä, että komissio rikkoo suuntaviivoja. Se, että komission sallittaisiin jättää suuntaviivat huomiotta, jos se vain noudattaa suhteellisuusperiaatetta, loukkaisi valittajien mukaan oikeusvarmuuden ja hyvän oikeudenkäytön periaatteita ja aiheuttaisi syrjintää valittajien ja sellaisten muiden yritysten välillä, joihin suuntaviivoja sovelletaan asianmukaisesti.

90 Näistä syistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt käyttää suuntaviivoissa esitettyä sakkoja koskevaa menetelmää ja ottaa huomioon ADM:n merkityksellinen liikevaihto voidakseen määrittää sakkojen oikean tason. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on laiminlyönyt tämän velvoitteensa, se on valittajien mukaan loukannut periaatetta, jonka mukaan komission on noudatettava itselleen asettamiaan sääntöjä.

91 Tältä osin on huomautettava, että vaikkei käytännesääntöjä, joilla on tarkoitettu olevan vaikutuksia hallinnon ulkopuolella, mikä pätee taloudellisia toimijoita koskeviin suuntaviivoihin, voitaisikaan pitää oikeussääntöinä, joita hallinto on joka tapauksessa velvollinen noudattamaan, niissä vahvistetaan kuitenkin käytännesääntöjä, joissa ilmaistaan noudatettava käytäntö ja joista hallinto voi poiketa erityistapauksissa vain esittämällä sellaiset perusteet, jotka ovat sopusoinnussa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen kanssa (ks. vastaavasti em. yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 209 ja 210 kohta).

92 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta ei voida moittia siitä, että se on sallinut sen, että komissio on soveltanut suuntaviivoja virheellisesti. Nimittäin todettuaan valituksenalaisen tuomion 197 kohdassa, että komissio ei ole noudattanut suuntaviivojen 1 kohdan A alakohdan neljättä ja kuudetta alakohtaa, kun se on nojautunut ADM:n maailmanlaajuiseen liikevaihtoon ottamatta huomioon sen liikevaihtoa ETA:n lysiinimarkkinoilla, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin arvioi itse sakon määrän asianmukaisuutta.

93 Kun tilanteessa, jossa komissio ei ole ottanut asianmukaisesti huomioon kilpailusääntöjen rikkomisen arviointiin liittyvää seikkaa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut suuntaviivojen rikkomisen ja käsitellyt asiaa täyden tuomiovaltansa puitteissa, yhdenvertaisuusperiaate ja oikeusvarmuuden periaate edellyttävät, että sen on tutkittava aluksi, pysyykö sakko kuitenkin, kun kyseinen seikka otetaan huomioon, kyseisten suuntaviivojen muodostamissa puitteissa. Suhteellisuusperiaatetta sovelletaan vasta tällaisen arvioinnin jälkeen.

94 Tämän vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen, kun se on soveltanut yksinomaan suhteellisuusperiaatetta.

95 Valituksenalaisen tuomion 203–205 kohdassa toteutetusta ADM:n lysiinin myynnistä ETA:ssa saaman liikevaihdon arvioinnista ilmenee implisiittisesti, että vaikka

komissio olisi soveltanut suuntaviivoja oikein ottaen huomioon tämän liikevaihdon, sakon määrittämisen tulos ei olisi ollut erilainen.

96 Kuudes valitusperuste on tämän vuoksi hylättävä.

Seitsemäs valitusperuste, jonka mukaan suhteellisuusperiaatetta on loukattu

Valittajien lausumat

97 Seitsemännessä valitusperusteessaan valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on loukannut suhteellisuusperiaatetta, sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ovat sitä tulkinneet. Valituksenalaisen tuomion 199–202 kohdassa se nimittäin hylkäsi niiden mukaan virheellisesti väitteen, jonka mukaan suhteellisuusperiaate edellyttää, että sakkojen on oltava tietyssä suhteessa merkitykselliseen liikevaihtoon, ja josta ilmenee, että sakko, jonka määrä on 115 prosenttia kyseisestä liikevaihdosta, kuten käsiteltävänä olevassa asiassa, on suhteellisuusperiaatteen vastainen. Valittajat perustavat laskelmansa niiden viimeisen rikkomisvuoden aikana ETA:n lysiinimarkkinoilla saamaan liikevaihtoon.

98 Valittajat katsovat, että toisin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 200 kohdassa, asiassa C-248/98 P, KNP BT vastaan komissio, 16.11.2000 annettu tuomio (Kok. 2000, s. I-9641) sisältää yleisesti sovellettavan periaatteen, jonka mukaan seuraamuksen on oltava oikeassa suhteessa siihen, kuinka merkittävä asema yrityksellä on niillä tuotemarkkinoilla, joilla kilpailusääntöjä on rikottu.

99 Valittajat väittävät, että käsiteltävänä olevan asian tosiseikat ovat samat kuin tosiseikat, joista oli kyse ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-77/92, Parker Pen vastaan komissio, 14.7.1994 antamassa tuomiossa (Kok. 1994, s. II-549), jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin alensi sakkoa sillä perusteella, että komissio ei ollut ottanut riittävällä tavalla huomioon merkityksellistä liikevaihtoa. Sillä, että edellä mainitussa asiassa Parker Pen vastaan komissio alennettiin lopullista sakkoa eikä rikkomisen vakavuuden perusteella laskettua sakon perusmäärää, ei valittajien mukaan ole merkitystä. Kyseisessä asiassa sakon perusmäärää ei laskettu erikseen. Valittajien mukaan niille määrätty sakko ei myöskään ole oikeassa suhteessa merkitykselliseen liikevaihtoon nähden, otetaanpa huomioon lopullinen sakko tai rikkomisen vakavuuteen perustuva perusmäärä.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

100 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan sakon määräämiseksi on sallittua ottaa huomioon yhtä hyvin yrityksen kokonaisliikevaihto, joka kertoo – vaikkakin vain likimääräisesti ja epätäydellisesti – jotain yrityksen koosta ja sen taloudellisesta vallasta, kuin se osa liikevaihdosta, joka tulee kilpailusääntöjen rikkomisen kohteena olevista tavaroista ja joka näin ollen on omiaan osoittamaan rikkomisen laajuutta. Kummallekaan näistä luvuista ei pidä antaa sellaista merkitystä, joka olisi suhteeton muihin arviointiperusteisiin nähden, eikä sopivan sakon määrääminen näin ollen voi olla pelkän kokonaisliikevaihtoon perustuvan laskelman tulos. Näin on erityisesti silloin, kun kyseiset tavarat muodostavat ainoastaan vähäisen osan kokonaisliikevaihdosta (ks. em. asia Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 121 kohta ja em. yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 243 kohta).

101 Yhteisön oikeus ei sen sijaan sisällä yleisesti sovellettavaa periaatetta, jonka mukaan seuraamuksen olisi oltava oikeassa suhteessa siihen, kuinka merkittävä asema yrityksellä on niillä tuotemarkkinoilla, joilla kilpailusääntöjä on rikottu.

102 Valituksenalaisen tuomion 200 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi kantajien väitteet seuraavasti:

"– – Oikeuskäytännössä on näet todettu, että asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan mukaisen yrityksen kokonaisliikevaihtoon liittyvän ylärajan tarkoituksena on nimenomaan varmistaa se, että seuraamus on oikeassa suhteessa yrityksen merkitykseen (em. asiassa Musique diffusion française ym. v. komissio annetun tuomion 119 kohta). Koska lopullisen sakon määrä ei ylitä 10:tä prosenttia ADM:n kokonaisliikevaihdosta kilpailusääntöjen rikkomisen viimeisenä vuonna, sitä ei siis voida pitää suhteettomana pelkästään sillä perusteella, että se ylittää kyseisiltä markkinoilta saadun liikevaihdon. On huomattava, että kantajat ovat viitanneet [edellä mainitussa asiassa KNP BT v. komissio annetun tuomion 61 kohtaan], jossa yhteisöjen tuomioistuin korosti sivuhuomautuksena, että 'asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan – – tarkoituksena on varmistaa se, että seuraamus on oikeassa suhteessa yrityksen merkitykseen niillä tuotemarkkinoilla, joilla kilpailusääntöjä on rikottu'. Sen lisäksi, että yhteisöjen tuomioistuin viittaa edellä mainitun tuomion 61 kohdassa nimenomaisesti edellä mainitussa asiassa Musique diffusion française ym. v. komissio annetun tuomion 119 kohtaan, on korostettava, että kyseinen sanamuoto, jota ei ole otettu myöhempään oikeuskäytäntöön, kuuluu asian KNP BT vastaan komissio erityiseen asiayhteyteen, jonka perusteella edellä mainittu tuomio annettiin. Kyseisessä tapauksessa kantaja näet arvosteli komissiota siitä, että tämä oli ottanut huomioon konsernin sisäisen myynnin arvon määrittäessään sen markkinaosuuksia, mitä yhteisöjen tuomioistuin kuitenkin piti edellä mainitusta syystä pätevänä. Siitä ei siten voida päätellä, että ADM:lle määrätty seuraamus olisi suhteeton."

103 Näitä perusteluja ei rasita oikeudellinen virhe.

104 Edellä mainitussa asiassa Parker Pen vastaan komissio annetun tuomion 94 kohdasta ilmenee, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ainoastaan sovelsi edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Musique Diffusion française ym. vastaan komissio annetun tuomion 121 kohdassa esitettyjä ja tämän tuomion 100 kohdassa mieliin palautettuja sääntöjä.

105 Sen jälkeen kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ratkaissut täyden tuomiovaltansa nojalla yhteisön oikeuden rikkomisesta yrityksille määrättyjen sakkojen suuruuden, yhteisöjen tuomioistuimen asiana ei ole korvata kohtuullisuussyistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen harkintaa omallaan, kun se käsittelee oikeuskysymyksiä valituksen yhteydessä (em. yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 245 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

106 Tämän vuoksi seitsemäs valitusperuste on hylättävä.

107 Edellä esitetyn perusteella valitus on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

108 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan, jota saman työjärjestyksen 118 artiklan nojalla sovelletaan myös muutoksenhakuun, asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut, että ADM Company ja ADM Ingredients velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, ja koska ne ovat hävinneet asian, ne on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Valitus hylätään.

2) Archer Daniels Midland Co. ja Archer Daniels Midland Ingredients Ltd velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Allekirjoitukset